

Kompendium i

inkluderende familieret

Søren Laursen

LGBT komiteen, 2021

Indhold

Forord	3
I. Indledende bemærkninger	
Det biologiske udgangspunkt var aldrig udgangspunktet	4
Begrebsdefinitioner	5
Udfordringer i eksisterende lovgivning	6
II. En inkluderende familieret	
Slægtskab	10
Retsvirkninger	14
Forhold til udlandet	17
APPENDIKS A: Samlet oversigt over anbefalinger	18
APPENDIKS B: Principskitse for en revideret børnelov	21
APPENDIKS C: Anerkendelse af udenlandsk registreret forældreskab	24
APPENDIKS D: Kønnets sprogbrug i eksisterende familieretlig lovgivning	26

Læsevejledning

Første del indeholder en kort gennemgang af centrale komponenter i familieretten, som har betydning for udfordringerne for regnbuefamilierne i dag.

Anden del indeholder en gennemgang af en lang række love med konkrete anbefalinger til revidering. Anbefalingerne er oplistet samlet i appendiks A.

Herefter følger nogle mere tekniske appendikser.

En af de vigtigste anbefalinger er at gøre det muligt for et barn at have mere end to juridiske forældre. For at illustrere, hvordan dette kan gennemføres i praksis, indeholder appendiks B en detaljeret principskitse for en børnelovsrevision. Dette er formuleret som en kommenteret lovtekst.

Appendiks C indeholder oplysninger om andre landes anerkendelse af udenlandske forældreskaber. Dette er for at illustrere, at praksis i Danmark er dårligere end hos lande, vi normalt sammenligner os med.

Appendiks D indeholder en eksemplificering af kompleksiteten ved at opretholde kønnede betegnelser i familieretten.

Forord

Dette kompendium har til formål at opridse en familieret, som favner den alsidighed, der ses i dag, når det handler om at stifte familie. Dette er ikke en trivial opgave, idet familieretten er en gammel og meget indviklet konstruktion, som projicerer alle mulige familieformer over på en far-mor-og-børn model, der, som det skal vises, aldrig reelt har afspejlet virkeligheden. Efterhånden, som der dels er kommet flere muligheder for assisteret reproduktion, dels er opstået en mangfoldighed af familieformer, bliver denne projektion mere og mere mangelfuld og umulig at vedligeholde.

Lovgivningen vedrørende regnbuefamilier¹ har udviklet sig vidtgående de seneste årtier. Danmark var først med muligheden for, at et barn kan have to juridiske forældre af samme køn (1999) og har en aftalemodel i børneloven, der ikke har sin lige andre steder (2013). I praksis er en af de væsentligste udfordringer i dag den manglende mulighed for at være mere end to juridiske forældre til et barn, og den fører til en lang række af afledte problemer.

Dette kompendium vil illustrere de mange retlige problemer, regnbuefamilier står overfor, og giver samtidig løsningsmodeller for, hvordan disse problemer kan kommes til livs.

De hovedproblemer er 1) den manglende mulighed for at have mere end to juridiske forældre, og 2) den utilstrækkelige sprogbrug i forbindelse med, at transpersoner får børn. Kompendiet opregner 30 anbefalinger og indeholder en detaljeret skitse til en revideret børnelov, som løser begge disse problemer. Dette er ikke gjort før. Som regel lukkes debatten, før den kommer i gang, med et udsagn om, at det ikke kan lade sig gøre. Kompendiet viser, at det kan det godt. Det vil ovenikøbet føre forenklinger med sig, og det vil ikke indføre begreber, der ikke allerede findes i lovgivningen.

Jeg vil gerne udtrykke min taknemmelighed til Tina Thranesen og Peter Andersen for sparring i forbindelse med udarbejdelsen af kompendiet.

Søren Laursen

---

¹ Med en regnbuefamilie menes her en børnefamilie, hvor mindst en af forældrene er en (åben) LGBT-person.

I. Indledende bemærkninger

Det biologiske udgangspunkt var aldrig udgangspunktet

Arven fra romerretten

Mennesket er et pattedyr og forplanter sig følgelig ved kønnet formering, nærmere bestemt ved ægbefrugtning. Her sker der en fusion mellem to kønsceller, en ægcelle og en sædcelle. Herved sker der en blanding af to individers arveanlæg. Skønt vi alle er blevet til på den måde, er det yderst sjældent det, familieretten beskæftiger sig med.

Dansk lovgivning har historisk set opereret med begreber som mand og kvinde, og far og mor. Dette er – og har alle dage været – en meget upræcis sprogbrug. Det loven gør er at transformere et barns tilblivelseshistorie over i en far, mor og børn kontekst. Før præventionen og/eller præventionsudbredelsen blev effektiv, opstod der mange uplanlagte graviditeter. Her var det vigtigt gennem børneloven at sikre, at et barn fik to juridiske forældre, som havde forsørgelses- og omsorgspligt. Med andre ord, at sikre, at manden ikke unddrog sig sit faderskab, og at staten ikke ifaldt en forsørgelsesbyrde.

En hjørnesten i børneloven er *pater est reglen*², at når en kvinde føder et barn, så er hendes mandlige ægtefælle automatisk at betragte som faderen. Her tilsidesættes bevidst ethvert spørgsmål om genetisk forælderskab. Ægtemanden er pr. definition far til barnet. Reglen har stor praktisk betydning, da den gør, at familierne ikke behøver forholde sig til genetikken og dermed det reelle genetiske ophav. Det vides fra for eksempel organtransplantationssammenhæng, at nogle procent af befolkningen³ har en anden genetisk far, end den de tror.

For ugifte par af modsat køn kan forældreskab tillægges helt enkelt ud fra en omsorgs- og ansvarserklæring – igen uden nogen sammenhæng til genetiske relationer.

Der er også en *mater est*-regel⁴. Den siger blot, at moderen ved man altid, hvem er. Den er implicit i dansk lov, men børneloven indeholder en eksplicit bestemmelse i forhold til børn, der er blevet til ved assisteret reproduktion. Her hedder det, at den, der føder barnet, er moderen. I dag, hvor det er muligt at anvende ægdonation, er det heller ikke i den sammenhæng genetikken men graviditeten, som børneloven forholder sig til.

Når de pragmatiske regler udfordres

Hvis der er uenighed om faderskabet, kan spørgsmålet herom overgå til retlig afgørelse. Siden 1920'erne har det været muligt at anvende retsgenetiske metoder til at sandsynliggøre hvem ud af flere kandidater, der er genetisk far til barnet. Oprindeligt i form af blodtypebestemmelser, siden 1990'erne i form af DNA-undersøgelser. Blodtypemetoden kunne udelukke kandidater som mulige genetiske fædre. Det samme kan DNA-metoderne, men de kan endvidere indikere, om en kandidat er genetisk far.

Det er altså således kun, når der er uenighed om faderskabet, at biologien kommer ind i billedet, og det er først i nyere tid, metoderne er blevet så gode, at de med en stor sandsynlighed kan identificere den faktiske genetiske far. I så fald vil en retlig afgørelse udlægge denne som juridisk far til barnet. Det er altså alene i disse få tilfælde, hvor et faderskab er fastlagt efter moderne retsgenetiske undersøgelser, at det juridiske forældreskab er afledt af det genetiske forældreskab.

Adoption

Juridiske forældre-barn-relationer kan også skabes ved adoption. Herved overføres et slægtsbånd, og barnet bliver livsarving efter den/de nye forældre. Samtidig opløses slægtsbåndet til den/de oprindelige forældre. Her er der selvsagt ingen relation til genetikken.

² *Pater est quem nuptiae demonstrant*: Far er den, som brylluppet udpeger (fra romerretten)

³ Almindelige estimater er omkring 3-4 %, https://en.wikipedia.org/wiki/Non-paternity_event

⁴ *Mater semper certa est*: Mor er altid sikker

Assisteret reproduktion og nye familiemønstre

Siden 1990'erne er familieretten blevet justeret for at tage forhold vedrørende assisteret reproduktion og nye familiemønstre i betragtning.

En befrugtning kan i dag ske ved anvendelse af donerede kønsceller. Her vil der altså ikke være en genetisk sammenhæng mellem barnet og den ene eller begge forældrene⁵. I stedet arbejdes med en erklæring om, at man vil påtage sig forældreskabet for det barn, der måtte blive resultatet af behandlingen. Denne erklæring kan herefter blive udgangspunktet for forældreskab via anerkendelse eller dom.

Gennem de seneste årtier er det også blevet almindeligt, at LGBT-personer skaber regnbuefamilier. Det giver flere familieretlige komplikationer. Siden 1999 kan et barn i Danmark have to juridiske forældre af samme køn. Det blev muliggjort ved adgang til stedbarns adoption. Men ofte er der i praksis tre eller fire voksne omkring barnet, fx et mandligt par og et kvindeligt par, som alle er sociale forældre. I dag kan barnet imidlertid kun have to juridiske forældre, hvilket skaber mange problemer for familierne.

Det bliver også mere almindeligt, at transpersoner får børn. I dag forudsætter juridisk kønsskifte ikke kastration, og transpersoner, der vælger kønsbekræftende behandling, kan dels få udtaget og opbevaret kønsceller, dels – afhængig af behandlingen – fortsat være fertile i deres oprindelige køn. Dette gør det svært at indpasse forældre-børn-relationerne i den eksisterende familieret, idet denne mange steder opererer med kønnede begreber som mand og kvinde og far og mor.

Familieretten er ikke biologisk funderet

Familieretten er altså i sin grundvold ikke-biologisk funderet. Det eneste tidspunkt, der kommer biologi ind i billedet er, når et barn er blevet til ved samleje⁶, og der er uenighed om faderskabet, så der startes en faderskabssag med anvendelse af retsgenetiske undersøgelser. I alle andre tilfælde er der tale om pragmatiske regler, som identificerer og definerer juridiske slægtskaber.

Begrebsdefinitioner

I dette kompendium udføres en analyse af disse pragmatiske reglers begrænsninger, ligesom der foreslås nye regler og lov- og praksisændringer, som skal sikre, at alle børn og forældre får samme rettigheder og pligter. Dette inkluderer håndteringen af familier med mere end to forældre og familier, hvor forældres genetiske og juridiske køn adskiller sig fra hinanden.

Indledningsvis skal fastlægges en række begreber, som vil medvirke til en præcis italesættelse af familieretten.

Intentionelt forældreskab

I almindelighed er en familieforøgelse en planlagt begivenhed. Denne intention kan gøres til genstand for retsvirkninger. Det sker i eksisterende lovgivning i to sammenhænge⁷:

- Ved assisteret reproduktion skal partneren til den kvinde, der modtager behandling med henblik på graviditet, erklære, at vedkommende vil være forælder til det barn, der måtte blive resultat af behandlingen.
- En mand og en kvinde med en kvindelig partner kan vælge at få et barn med hinanden, og de tre kan beslutte, om det skal være partneren eller manden, der skal være juridisk forælder.

Det tilfredsstillende ved at gøre intentionen til genstand for retsvirkninger er, at det skaber sikkerhed i perioden fra undfangelsen til fødslen. Mellem 1999 og 2013 kunne et par af samme køn alene blive juridiske forældre ved stedbarns adoption. Stedbarns adoption kan kun foretages efter fødslen, og det gav jævnligt problemer. Der er eksempler på, at et kvindepar og en mand blev enige om at få et barn

⁵ Dobbelt donation er dog ulovligt i Danmark

⁶ Mere korrekt: Ikke under en sundhedspersons ansvar. Hermed inkluderes hjemmeinsemination.

⁷ Børneloven, §§ 27 og 27a

sammen, men når først barnet var født, blev manden holdt udenfor. Før børneloven af 2002 havde en mand ikke søgsmålsret, så han kunne ikke beskytte sin relation til sit eget barn. Efter 2002 fik mænd begrænset søgsmålsret. For regnbuefamilierne betød det dermed, at der eksisterede regler om, hvordan man skulle kæmpe om barnet, når først det var født. Med ændringen af børneloven i 2013 blev det derimod intentionen, der blev beskyttet. Der er tale om en aftale, der indgås før befrugtningen, og den betyder, at ingen kan udelukke andre efterfølgende, og ingen kan løbe fra ansvaret. At være omfattet af børneloven betyder også, at forældreskaberne er på plads fra fødslen.

Med intentionelt forældreskab menes i herværende dokument en gensidig forståelse mellem personer, der ønsker at få et barn sammen. For at have retsvirkning må denne gensidige forståelse være nedfældet i en skriftlig aftale.

Genetisk forældreskab

Undfangelse af et barn sker ved fusion af en sædcelle og en ægcelle. De personer, hvorfra disse kønsceller kommer, er de genetiske forældre. Det genetiske forældreskab har alene den retsvirkning, at ved tvist er det i sidste ende det genetiske forældreskab, der – såfremt det kan identificeres, og såfremt der ikke foreligger intentionsaftaler – medfører det retlige forældreskab.

Svangerskab

Efter befrugtning vil en person gennemføre graviditeten og føde barnet. Med assisteret reproduktion er det ikke nødvendigvis en af de genetiske forældre. Ved svangerskabsdonation – eller surrogatforældreskab – er det heller ikke en af de intentionelle forældre.

Børneloven implementerer *mater est*-reglen i forbindelse med assisteret reproduktion og siger, at den, der føder barnet, er mor. Dansk lov rummer således ikke mulighed for svangerskabsdonation, som også er søgt forbudt ved at forbyde aftaleformidling m.v. Svangerskabsdonation er imidlertid lovligt i mange lande, men Danmark har en praksis med at ikke-genetiske forældre får annulleret deres juridiske forældreskab, når de flytter til Danmark, uagtet deres forældreskab er registreret i landet, de kommer fra.

Juridisk forældreskab

Juridisk forældreskab er en markør, der identificerer en person med en juridisk bindende relation til et barn. Tildelingen af denne markør sker gennem børneloven – eller adoptionsloven i forbindelse med adoption. Denne markør anvendes efterfølgende i en række forskellige love til at styre rettigheder og pligter, fx børnebidragsloven, værgemålsloven og arveloven.

De retsvirkninger, der følger af forældreskabsmarkøren inkluderer

- forsørgelsespligt,
- samværsret,
- indfødsret,
- at barnet er livsarving.

Socialt forældreskab

Med socialt forældreskab skal her forstås det, at en person drager omsorg for et barn og er med til at opfostre dette. Muligheden for og kravene til formelt at udøve et socialt forældreskab er reguleret i forældreansvarsloven, som tildeler forældremyndighed.

I regnbuefamilier med mere end to forældre, vil forældrene uden juridisk forældreskab de-facto være sociale forældre, men uden at have ret til at træffe afgørelser vedrørende barnet.

Udfordringer i eksisterende lovgivning

Mere end to forældre

Det har længe været almindeligt at skabe regnbuefamilier med mere end to sociale forældre. Det kan fx være et mandepar, der får et barn med en kvinde, eller et kvindepår, der får et barn med en mand, eller et kvindepår og et mandepar, der får børn med hinanden. Børnene i disse familier oplever at have mere end to forældre og har typisk ophold i forældrenes to husholdninger.

Men juridisk set har børnene kun to forældre, mens de – set fra dansk lovgivnings side – ikke er i familie med deres andre forældre. Hvis fx et kvindepar har fået et barn med en mand, og de har besluttet, at de to kvinder skal være juridiske forældre, så er manden ikke længere i familie med barnet. Selvom om barnet bor halvdelen af tiden hos ham, og han er med til at opfostre barnet, forsørge barnet, køre barnet til fritidsaktiviteter og alt hvad en forælder nu gør, så har han ingen – ingen! – juridisk binding til barnet. Han er fra lovens side en fremmed. Konsekvensen heraf er fx:

- Han har ikke adgang til forældreorlov, barns første sygedag osv.
- Han har ikke samværsret.
- Han modtager ikke meddelelser fra myndighederne om barnet.
- Han har ingen retlig indflydelse på beslutninger om fx vaccinationer og dåb.
- Han kan ikke videregive sit efternavn til barnet (såfremt det er beskyttet).
- Han kan ikke åbne en børneopsparingskonto.
- Hvis han dør arver barnet ham kun, hvis han har oprettet et testamente, og der skal betales den store arveafgift, da han ikke er i familie med barnet.

Hans udøvelse af sit forældreskab er ikke beskyttet af loven, men sker på de juridiske forældres nåde. Det er selvsagt den helt tilsvarende situation for den kvindelige partner, såfremt det er manden, der har det juridiske forældreskab.

Den hollandske regerings komite

Den hollandske regerings *komite om gentænkning af forældreskabet* udgav i 2015 en omfattende rapport. Kapitel 11 er en vision for en familieret, og det er oversat til engelsk og udgivet som en selvstændig rapport⁸. En af anbefalingerne er anerkendelse af mere end to juridiske forældre.

Udgangspunktet for analysen og anbefalingerne er hensynet til barnets bedste. Komiteen identificerede syv grundelementer for godt forældreskab, som børn bør nyde godt af: 1. Betingelsesløs personlig forpligtelse. 2. Kontinuitet i opfostringsforholdet. 3. Omsorg for sundhed. 4. Opdragelse til uafhængighed, social deltagelse og samfundssind. 5. Organisering af barnets opvækst i familien. 6. Skabelsen af en forældre-barn-identitet. 7. Sikre kontaktflader til personer, der er vigtige for barnet, herunder en anden forælder.

En af regeringskomiteens anbefalinger er at gøre det muligt for et barn at have mere end to forældre – op til fire. Der er tale om ligestillede forældre. I forhold til mange praktiske problemer i familierne kunne det være en løsning blot at give fælles forældremyndighed til alle forældrene. Men en sådan relation ville ophøre, når barnet bliver myndigt, og dermed ville den retlige relation mellem barn og forældre forsvinde i forhold til sådanne forældre.

Også det belgiske parlament har udarbejdet en rapport om multiforældreskab⁹. Hverken Holland eller Belgien er dog endnu kommet med lovinitiativer.

Svangerskabsdonation

Selvom svangerskabsdonation – eller forholdene omkring det – er forbudt i Danmark, er det lovligt mange andre steder. En del danskere benytter da også svangerskabsdonation i udlandet. Selvom de er blevet registreret som forældre i udlandet, anerkender Danmark ikke disse dokumenter. Det betyder typisk, at forældre, der ikke er genetiske forældre til barnet, ikke får anerkendt deres juridiske forældreskab i Danmark.

Der er et særligt problem, når forældrene har boet i et andet EU-land, som anerkender juridisk forældreskab efter svangerskabsdonation. For når Danmark annullerer et juridisk forældreskab ved flytning til Danmark, betyder det, at Danmark begrænser den fri bevægelighed i EU.

⁸ *Child and parents in the 21st century*, report of the Government committee on the reassessment of parenthood, 2016 (<https://www.government.nl/documents/reports/2016/12/07/child-and-parent-in-the-21st-century>)

⁹ Informatieverslag betreffende een onderzoek van de mogelijkheid voor een wettelijke regeling van meesouderschap. Addendum, Parl.St. Senate 2015-16, nr. 6-98/3

Danmarks ikke-anerkendelse af svangerskabsdonation giver også problemer i forhold til den europæiske menneskerettighedskonvention. Social- og Indenrigsministeriet udgav i 2016 en analyse af forældreskab i børneloven¹⁰, hvor forholdene vedrørende svangerskabsdonation behandles indgående. Heri beskrives blandt andet den nyere udvikling af retspraksis ved menneskerettighedsdomstolen og i vores nabolande. Udviklingen peger entydigt i retning af en større grad af anerkendelse af de intentionelle forældre.

Blandt andet omtales *Mennesson vs. Frankrig* ved den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMRD), en sag fra 2014 om, hvorvidt en stat kan afvise at anerkende det juridiske forældreskab i det tilfælde, en mand og en kvinde har anvendt svangerskabsdonation i udlandet, i dette tilfælde i Californien. EMRD fandt, at forældrenes og børnenes ret til familieliv ikke var blevet krænket ved afvisningen, men at børnenes ret til privatliv var krænket som følge af den franske stats ikke-anerkendelse af den retlige relation mellem dem og deres forældre, hvilket ikke blev anset for at være til børnenes bedste. I forlængelse heraf bemærkes, at der er en særlig dimension i det forhold, at der er et biologisk bånd mellem den intentionelle far og børnene, idet han samtidig er deres genetiske far. Som følge heraf afgjorde EMRD, at staten overtrådte sin skønsmargin, når den i sin lovgivning udelukkede etablering af en retlig relation mellem børnene og faren.

Mennesson-sagen fik et efterspil, idet den franske domstol, som genoptog sagen, anmodede EMRD om en vejledende udtalelse¹¹ i forhold til den intentionelle mor: 1) Hvis den intentionelle og genetiske far anerkendes som retlig forælder, mens moren ikke anerkendes, overskrider Frankrig så sin skønsmargin i forhold til Artikel 8 i konventionen? 2) Såfremt der svares bekræftende på første spørgsmål, er en adgang til stedbarnsadoption for moderen så tilstrækkelig til at være i overensstemmelse med konventionen?

EMRD udtaler: 1) at børnenes ret til privatliv i medfør af Artikel 8 kræver en mulighed for retlig anerkendelse af den intentionelle mors forældreskab. 2) Adoption er en tilstrækkelig måde at etablere den retlige anerkendelse under forudsætning af, at den kan foretages hurtigt og effektivt til barnets bedste.

Danmarks afvisning af anerkendelse af i udlandet registrerede forældreskaber er således i strid med Menneskerettighedsdomstolens praksis. Ved udarbejdelsen af den vejledende udtalelse foretog EMRD en analyse af praksis i de forskellige lande. Opstillingen af resultatet heraf findes i appendiks C i nærværende kompendium.

Transpersoners forældreskab

Transpersoner kan få børn enten ved brug af egne kønsceller eller gennem donation eller ved adoption. Uanset hvad, er det vigtigt, at transpersoners juridiske forældreskab afspejler deres juridiske køn, såfremt forældreskabet defineres kønnet. I dag sker dette, når en transmand får et barn med en partner, der bliver gravid ved sæddonation, skønt dette måtte verificeres ved domstolene¹².

I det tilfælde, en person, der juridisk er mand, føder et barn, vil vedkommende i medfør af børneloven blive mor til barnet, hvilket selvsagt er utilfredsstillende.

Som det fremgår af appendiks D bliver det imidlertid uhyre komplekst fortsat at formulere familieretten med kønnede begreber, og de følgende anbefalinger er da også formuleret uden brug af sådanne.

¹⁰ *Forældreskab i børneloven - en analyse af hvem der er barnets forældre*, maj 2016, Social- og Indenrigsministeriet (<https://sm.dk/media/8301/analyse-om-foraeldreskab-i-boerneloven.pdf>)

¹¹ Advisory opinion concerning the recognition in domestic law of a legal parent-child relationship between a child born through a gestational surrogacy arrangement abroad and the intended mother. Requested by the French Court of Cassation, 10 April 2019 (<http://hudoc.echr.coe.int/spa?i=003-6380464-8364383>)

¹² Nærværende forfatter skrev til Børne- og Socialministeriet med en detaljeret analyse, som ministeren afviste med en række forkerte begrundelser. Den allerede igangværende retssag blev imidlertid afgjort med en ræsonnementsfølge svarende til analysens, og ministeriets synspunkter faldt til jorden (<https://panbloggen.wordpress.com/2017/11/24/landsretsdom-transmand-er-far/>)

Assisteret reproduktion

Sprogbrug

I forbindelse med indførelsen af juridisk kønsskifte uden krav om kastration ændredes ordbrugen i lovgivningen¹³, således der i sundhedsloven tales om fx 'den gravide' og 'personer [...] der har kvindeligt brystvæv'. Også lov om assisteret reproduktion blev revideret. Denne lov opererer med begreberne mand og kvinde. For at skabe en præcis sprogbrug tilføjes følgende definitioner¹⁴:

§ 1, stk. 3. I denne lov forstås ved:

- 1) Kvinde: en person med livmoder eller æggestoksvæv.
- 2) Mand: en person med mindst en testikel.

Hvor løsningen i sundhedsloven er tilfredsstillende, er løsningen i lov om assisteret reproduktion mere en praktisk ordning til at undgå at skulle gennemskrive hele loven, og den er ikke tilfredsstillende. Loven burde omskrives med begreber som dem i sundhedsloven. Ud over at sprogbrugen er indirekte, er den også upræcis: Det burde være 'en person, der har eller har haft mindst en testikel' og tilsvarende for æggestoksvæv. Da bestemmelserne i loven handler om æg og sæd, var det bedre at tale om 'den, hvorfra sæden kommer' henholdsvis 'den, hvorfra ægcellen kommer'.

Ægdonation

Lov om assisteret reproduktion blev ændret i 2017, så en kvinde med en kvindelig partner kan gøre brug af ægdonation. Således kan en kvinde, der ikke kan blive gravid med sine egne æg, modtage fertilitetsbehandling uanset hendes seksuelle orientering. Men adgangen til denne løsning er altså begrænset til tilfælde, hvor der er medicinsk indikation. Mange kvindepår ønsker imidlertid at kunne donere æg til hinanden, også selvom der ikke er medicinsk indikation.

Svangerskabsdonation

Lov om assisteret reproduktion indeholder en bestemmelse mod svangerskabsdonation.

Hivsmittede bøsers adgang til assisteret reproduktion

På grund af en bestemt formulering i EU's vævsdirektiv, kan hivsmittede bøsere ikke få børn i EU med egne kønsceller. En hivsmittet mand kan få børn med egne kønsceller ved anvendelse af sædvask – en simpel centrifugeringsprocedure. Hvis en mand og en kvinde skal have adgang til assisteret reproduktion som par, skal de ifølge vævsdirektivet erklære, at de har et intimt, fysisk forhold. Uden en sådan erklæring er manden at betragte som sæddonor, og en sæddonor må ikke være hivsmittet. Så hvis en hivsmittet bøsse og en kvinde skulle ønske at få et barn sammen, et barn som de vil opfostre sammen, og selvom dette teknisk set er helt uproblematisk, kan det kun lade sig gøre, hvis de erklærer at have sex med hinanden.

Bestemmelsen i vævsdirektivet har også væsentlig betydning, selvom manden ikke er hivpositiv: Når en mand og en kvinde ønsker at få et barn sammen, men ikke er et par, så anses manden altså for at være sæddonor. Det betyder i praksis, at hans sæd først skal nedfryses, med risiko for markant ringere mulighed for, at kvinden bliver gravid ved almindelig insemination.

Vævsdirektivet er under revision. LGBT komiteen har i den proces plæderet for at denne bestemmelse ændres, så sådanne begrænsninger fjernes¹⁵.

¹³ LOV nr 744 af 25/06/2014 (<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2014/744>)

¹⁴ Lov om assisteret reproduktion (2013-14 L 189 / LBK nr 93 af 19/01/2015), § 1, stk. 3, <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2015/93>

¹⁵ <https://komiteen.dk/?p=1080>

II. En inkluderende familieret

Slægtskab

Slægtskab i forbindelse med et barns tilblivelse fastlægges i børneloven.

- Den definerer, hvem der anses for at være forældre. Disse kan efter barnets fødsel blive juridiske forældre ved ægteskab (kun par af modsat køn), erklæring eller dom.
- Den definerer, hvordan forældreskab registreres i forbindelse med fødslen.
- Den definerer, hvem der kan indlede en forældreskabssag (i dag faderskabssag/medmoderskabssag).
- Den definerer, hvordan en forældreskabssag gennemføres.

Begreber

Det er uhensigtsmæssigt at anvende kønnede begreber, hvor det er unødvendigt. Særligt ordene far, mor og medmor er overflødige. De betegner roller i forhold til børn og er unødvendige i en lov om slægtskab. I over to årtier har et barn kunnet have to juridiske forældre af samme køn, så der kan sagtens være defineret slægtskab uden anvendelse af begreber som far og mor.

Transpersoner kan blive forældre ved anvendelse af egne kønsceller og det vil utvivlsomt blive mere almindeligt fremadrettet. Også i den kontekst er brugen af kønnede begreber uhensigtsmæssig.

I dag anvendes ordet sæddonor i stort omfang i børneloven, hvilket er problematisk i visse sammenhænge. Det anvendes i loven fx om en mand, der får et barn med en kvinde, som har en kvindelig partner, og hvor manden gennem en erklæring om, at han skal være barnets far, anses som far til barnet. Med andre ord en mand, der har stiftet familie med en kvinde og hendes partner. Han er ikke sæddonor, han er et menneske, der har fået et barn og er forælder.

- Anvend *forælder* i stedet for *far*, *mor* og *medmor*.
- Anvend ikke *sæddonor* om en intentionel forælder (§ 27 b).

Børnelovens dækningsområde

Børneloven dækker oprindeligt – af naturlige årsager – børn undfanget ved samleje. Efterhånden som assisteret reproduktion blev udbredt, kom børneloven også til at omfatte sådanne situationer. Familiemønstrenes udvikling gjorde endvidere, at ugifte forældre blev sidestillet med gifte forældre.

Da man udvidede dækningsområdet til at omfatte et par bestående af to kvinder, som får et barn med en mand, blev bestemmelserne herom placeret i afsnittet om assisteret reproduktion og omfatter således alene situationer, hvor befrugtning sker under en sundhedspersons ansvar. Hjemmeinsemination er således ikke dækket.

Set udefra er der imidlertid ikke nogen forskel på samleje og hjemmeinsemination: En befrugtning, der finder sted under private forhold. Børneloven indeholder en række bestemmelser om en mand, der har haft samleje med moderen omkring det tidspunkt, hun blev gravid. Han vil kunne udlægges som far. Hans retlige forældreskab vil kunne falde tilbage på en retsgenetisk undersøgelse.

Der kunne indføres bestemmelser, hvor det retlige forældreskab i stedet kunne falde tilbage på en samtykkeerklæring – en intentionserklæring – om, hvem der skal være forældre, en erklæring afgivet til en offentlig myndighed forud for befrugtningen. På den måde ville loven kunne omfatte hjemmeinsemination.

- Udstræk børnelovens dækningsområde til at omfatte hjemmeinsemination.

Intentionserklæringer

Børneloven opererer i dag med forskellige typer dokumenter. I forbindelse med assisteret reproduktion findes forskellige dokumenter, som skal vise, hvad der er intentionen med behandlingen. Disse dokumenter bestemmer, hvem der anses som far eller medmor og dermed hvem der sidenhen, når barnet kommer til verden, kan anerkende eller idømmes forældreskab eller – hvis det er et par af modsat køn – har forældreskabet gennem ægteskab med den fødende.

En *samtykkeerklæring* anvendes i tilfælde af assisteret reproduktion under en sundhedspersons ansvar og underskrives af partneren til den, der skal være gravid. Samtykkeerklæringen har betydning for forældreskabet, idet den i de fleste tilfælde bestemmer, at underskriveren skal være forælder. Det er tilfældet 1) ved anvendelse af anonym sæddonation, 2) for par af modsat køn, der anvender en kendt donor, og 3) for par bestående af to kvinder, der anvender kendt sæddonor, og hvor partneren til den, der skal være gravid, skal være forælder.

I det tilfælde et par bestående af to kvinder får barn med en mand, og han skal være juridisk forælder, skal partneren til den, der skal være gravid, også give samtykke, men dette har ikke betydning for forældreskab. Det fremgår ikke af bemærkningerne til loven, hvorfor hun skal give samtykke og heller ikke, hvorfor mandens partner ikke tilsvarende skal give samtykke. I betragtning taget, der i Danmark lægges stor vægt på individets selvbestemmelsesret i forhold til sin egen krop, synes det ulogisk, at en partner, der ikke skal være forældre, skal give samtykke.

I disse familier, hvor der er tre parter, findes i tillæg til samtykkeerklæringen erklæringer, som bestemmer, om det skal være manden, der skal anses som far, eller den kvindelige partner til den, der skal være gravid, der skal anses som medmor.

Har den, der skal være gravid, ikke nogen ægtefælle eller partner, kan manden samtykke og erklære, at han skal være far.

Alle disse erklæringer afgives før befrugtningen finder sted. De viser altså intentionen med behandlingen, altså hvilken (juridisk) familie, der er hensigten at skabe.

Det er ikke alle intentioner, der er omfattet af loven. Der kan således ikke opereres med flere end to forældre, og som nævnt ovenfor findes der ikke en erklæring, der kan anvendes udenfor sundhedsvæsenet i forbindelse med hjemmeinsemination.

Der kunne med fordel gennemføres en forenkling af anvendelsen af intentionserklæringer. Det bør være muligt at de, der har intention om at blive forældre, og de donorer, der måtte være involveret, kan afgive en intentionserklæring, som identificerer den enkelte enten som en, der anses som forælder, eller en, der anses som donor. Kun de, der anses som forældre, kan efterfølgende blive forældre til et eventuelt resulterende barn gennem anerkendelse eller dom.

- Indfør en generel intentionserklæring, der identificerer de involverede parter og deres roller i form af intentionelle forældre og donorer. Der kan være op til fire intentionelle forældre.
- Intentionserklæringen skal være skriftlig og være indgivet til en offentlig myndighed før befrugtningen.

Personregistrering

CPR-loven er generelt formuleret alene med anvendelse af ordet *forældre*. Der er en række bestemmelser, hvor der tales om *begge forældre*, hvilket må generaliseres. Det eneste sted, hvor der anvendes kønnede begreber, er i bilag 1, der beskriver dataindholdet i CPR-registret:

7) Slægtskabsoplysninger: Oplysning om personnummer på mor, far og børn, angivelse af mor og far i feltet for indehavere af forældremyndigheden over mindreårige og oplysning om delt bopæl efter § 18 a i forældreansvarsloven.

Dette er allerede i dag et problem, da forældre de sidste 22 år har kunnet være af samme køn.

- Opdater CPR-loven – og CPR-systemet – til at kunne håndtere mere end to forældre.

Omsorgs- og ansvarserklæring

En omsorgs- og ansvarserklæring har betydning for forældreskabet og anvendes af ugifte forældrepar, inklusive hvor den, der føder barnet, har en kvindelig partner. Med omsorgs- og ansvarserklæringen påtager man sig ansvaret for det barn, man har været med til at sætte i verden.

På omsorgs- og ansvarserklæringen bør der kunne anføres op til fire forældre.

- Gør det muligt for to, tre eller fire personer at afgive en omsorgs- og ansvarserklæring og således blive identificere som intentionelle forældre.

Bibeholdelse af pater est-reglen

Det er muligt bibeholde *pater est*-reglen i sin eksisterende form: 'Fødes et barn af en kvinde, der er gift med en mand, anses ægtemanden som forælder til barnet.' Her er 'far' udskiftet med 'forælder'.

Ved revisionen af børneloven i 2013, var det vigtigt for lovgiver, at bibeholde *pater est*-reglen for par af modsat køn. Det blev indført, at to kvinder kan få et barn med en mand, og de tre kan vælge, at han skal være juridisk forælder. Hvis kvinden derimod er gift med en mand, vil denne altid anses for forælder. Det var ligeledes vigtigt ikke at lave en generaliseret *pater est*-regel, som henviser til ægtefællen snarere end ægtemanden, for det ville automatisk udelukke manden, der får et barn med et kvindepar, i at beskytte sit forældreskab.

En *pater est*-regel bryder med principperne i en fuldt generaliseret børnelov, men reglen er værdifuld. Hvis den opretholdes, er det altså vigtigt, at den forsat henviser til ægtemanden. Man kunne endvidere vælge 'person' i stedet for 'kvinde', men det er ikke tilfredsstillende. *Pater est*-reglen bør være undtagelsen fra den generelle bestemmelse, en undtagelse, der ganske vist omfatter majoritetsbefolkningen.

- Bevar *pater est*-reglen.

Den fødendes forældreskab

Hvis altruistisk svangerskabsdonation¹⁶ gøres muligt, bortfalder *mater est*-reglen. Det betyder, der skal skabes en eksplicit bestemmelse for ægtefæller af modsat køn. Det kunne ske ved at generalisere *pater est*-reglen: 'Fødes et barn af en kvinde, der er gift med en mand, anses disse som forældre til barnet.' Samtidig tilføjes en undtagelse for svangerskabsdonation.

Hvis svangerskabsdonation forsat skal være forbudt, må den særlige bestemmelse vedrørende assisteret reproduktion omskrives: 'Den person, som føder et barn, der er blevet til ved assisteret

¹⁶ Her anvendes *altruistisk svangerskabsdonation* for specifikt at adskille det fra *kommerciel svangerskabsdonation*. Den altruistiske handling er for at hjælpe sin næste og ikke for vindings skyld. I Danmark kendes fx en række eksempler på altruistisk svangerskabsdonation til søskende.

reproduktion, anses for forælder til barnet.' Her er 'kvinde' skiftet ud med 'person' og 'mor' er skiftet ud med 'forælder'. Dette for at kunne inkludere personer, der har skiftet juridisk køn.

Måden altruistisk svangerskabsdonation kan gøres mulig er blot ved at tillade, at svangerskabsdonoren kan være blandt donorerne på den generelle intentionserklæring.

- Gør altruistisk svangerskabsdonation mulig.
- Formuler *pater est*-reglen således: 'Fødes et barn af en kvinde, der er gift med en mand, anses disse som forældre til barnet.' Samtidig tilføjes en undtagelse for svangerskabsdonation.
- Såfremt altruistisk svangerskabsdonation ikke gøres muligt, må bestemmelsen om den fødende omformuleres til: 'Den person, som føder et barn, der er blevet til ved assisteret reproduktion, anses for forælder til barnet.'

Appendiks B indeholder en detaljeret principskitse for en revideret børnelov efter de ovenstående anbefalinger.

Adoption, stedbarnsadoption, 2½-årsreglen

Ved adoption foretages et slægtsskifte, det vil sige barnet får ny/nye forældre. Barnet er herefter livsarving efter de nye forældre og ikke længere livsarving efter de oprindelige forældre. Hvis det muliggøres, at et barn kan undfanges ind i en familie med tre eller fire forældre, kunne det overvejes tilsvarende at muliggøre ikke at kappe slægtskabet til de oprindelige forældre i en adoption. Dette er ikke mindst relevant i forbindelse med stedbarnsadoption.

Tilsvarende kunne muliggøres, at et barn kan adopteres af mere end to forældre.

Adoptionsloven er grundlæggende formuleret uden kønsspecifikke begreber.

I dag anvendes stedbarnsadoption jævnligt i regnbuefamilier. Der er altså tale om planlagt familieførøgelse, hvor der er enighed om, hvem der skal være juridiske forældre. Den administrative 2½-årsregel siger, at de intentionelle forældre og barnet skal have boet sammen i 2½ år, før adoption kan finde sted. Reglen har aldrig givet mening i forhold til planlagt familieførøgelse, men har i lange perioder været bragt i anvendelse for regnbuefamilier, typisk par bestående af to kvinder, der får et barn ved anvendelse af enten anonym sæddonation eller kendt donor. I perioder har der været praksisændringer, så reglen ikke anvendtes i forhold til samliv med barnet i forbindelse med planlagt familieførøgelse. Ankestyrelsens principafgørelse 79-17¹⁷ bekræfter, at samlivskravet med barnet kan fraviges, hvis der allerede er et fast samliv mellem moderen og adoptanten før barnets fødsel. Men dette skal have en varighed på flere år. Der er tale om en barnets bedste vurdering. Det er imidlertid vanskeligt at forstå, at et krav om langt samliv før fødslen skal gå forud for det ellers grundlæggende princip, at barnet har ret til sine forældre. Ankestyrelsens principafgørelse er netop blevet opdateret, 6-21¹⁸, og tilføjer, at samlivskravet kan fraviges ved svangerskabsdonation under løsere betingelser end den tidligere sag i principafgørelsen.

Hvis stedbarnsadoption uden opløsning af oprindeligt slægtskab muliggøres, skal 2½-årsreglen ikke finde anvendelse i sådanne situationer, da der typisk ikke er samliv, men to separate husholdninger.

I det ulykkelige tilfælde, at en juridisk forælder i en regnbuefamilie med tre forældre dør, kan familien ende i en kaskade situation. Det sker, hvis de juridiske forældre er de genetiske forældre og er fra hver sin husholdning – fx en enlig kvinde og en mand, der lever sammen med en mand. Dør den mandlige juridiske forælder, vil hans partner ikke kunne stedbarnsadoptere barnet, da vedkommende ikke bor sammen med den anden juridiske forælder. Selvom vedkommende har været social forælder til barnet

¹⁷ <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2017/10045>

¹⁸ <https://www.retsinformation.dk/eli/accn/W20210919825>

hele dets liv, kan vedkommende ikke blive juridisk forælder til barnet, som nu kun vil have én juridisk forælder.

- Revider adoptionsloven, så det er muligt at undlade at kappe båndet til de oprindelige forældre og dermed opnå en familie med mere end to juridiske forældre.
- Overvej at gøre det muligt for mere end to personer at adoptere et barn sammen.
- 2½-årsreglen skal kunne fraviges betingelsesløst i tilfælde af en planlagt familieførgelse.
- Gør det muligt for en person at stedbarnsadoptere sin partners barn efter dennes død, ved at lade den anden juridiske forælder kunne give tilsagn til adoption.

Retsvirkninger

Forældreansvar, forsørgelse og værgemål

Forældreansvarsloven tillægger forældremyndighed til gifte forældre og til forældre, der har indgivet en omsorgs- og ansvarserklæring. Dette kan uden videre videreføres til flere forældre, som måtte have afgivet omsorgs- og ansvarserklæring. Der kan dog ikke stilles krav om fælles folkeregisteradresse for alle forældrene, som typisk ikke alle bor i én husstand.

Forældreansvarsloven bør revideres, så der ikke tales om *mor* og *far*, men om *forældrene*. Hvor moderen i dag i en række tilfælde tillægges forældremyndigheden alene, må der fremadrettet tales om *den fødende* eller *den, der har født barnet*.

Tilsvarende kan bestemmelserne om samvær videreføres under forudsætning af, de henviser til *forældrene* og ikke *begge forældre* og lignende. Samværsretten må omfatte alle forældre. Der må sikres kontaktheder til de mennesker, der er vigtige for barnet.

Når der er mere end to forældre, er der som regel tale om to husholdninger. Der skal kunne aftales delt bopæl. Selvom der er tale om mere end to bopæle, fx efter opbrud i familien, bør barnet ikke have mere end to bopæle. Dette ud fra et hensyn til barnets bedste.

Som i dag kan værgemålet følge forældreskabet.

Børnebidragsloven og børnetilskudsloven bør revideres, så det beløb, der fastsættes som nødvendigt for forsørgelsen af et barn, kan fordeles på alle forældre.

- Forældreansvarsloven revideres, så alle forældre har forældremyndighed. Værgemålsloven referer til forældremyndighedsindehaveren, hvorfor alle med forældremyndighed er værger.
- Børnebidragsloven og børnetilskudsloven revideres, så alle forældre er forpligtet på barnets underhold.

Indfødsret

Indfødsretsloven referer til forældreroller: *Et barn erhverver dansk indfødsret ved fødslen, hvis faderen, moderen eller medmoderen er dansk*. Dette kan generaliseres ganske enkelt ved et referere til forældrene i stedet: *Et barn erhverver dansk indfødsret ved fødslen, hvis en af forældrene er dansk*.

- Revider indfødsretsloven til at referere til *forældre* i stedet for forældreroller.

Barsel

Barselsloven taler i § 2 om *alle forældre*. Den bruger dog kønsspecifikke betegnelser i forhold til den fødende:

§ 6. En kvinde har ret til fravær fra arbejdet på grund af graviditet, når der skønnes at være 4 uger til fødslen.

Stk. 2. En gravid kvinde er berettiget til fravær inden 4-ugers-perioden før fødslen, hvis [...]

Dette kan enkelt omformuleres uden kønsbetegnelser:

§ 6. En person har ret til fravær fra arbejdet på grund af graviditet, når der skønnes at være 4 uger til fødslen.

Stk. 2. En gravid er berettiget til fravær inden 4-ugers-perioden før fødslen, hvis [...]

Stk. 1 kunne også blot være:

§ 6. En gravid har ret til fravær fra arbejdet, når der skønnes at være 4 uger til fødslen.

I stedet for *en moder* kan tales om *en fødende*, der har ret til fravær efter fødslen osv. I stedet for *en fader* eller *en medmor* kan tales om *en ikkefødende forælder*, som har ret til fravær efter fødslen.

Alle forældre skal kunne få del i forældreorloven, som skal kunne deles frit. Den samlede orlov i forbindelse med en barnefødsel bør være uafhængig af antallet af forældre.

- Formuler barselsloven uden brug af kønsspecifikke betegnelser.
- Gør det muligt for alle forældre at kunne dele orloven.

Navngivning

Navneloven kan ret enkelt revideres til ukønnede bestemmelser. § 1, stk. 2 taler om *moderens* efternavn. Dette kan uden videre formuleres som *den fødendes* efternavn. Tilsvarende kan *mors* eller *fars*, *stedfar* eller *stedmor* og *plejemor* eller *plejefar* uden videre udskiftes med *forældres*, *stedforældre* og *plejeforældre*. Dermed tilpasses teksten.

- Formuler navneloven uden brug af kønsspecifikke betegnelser.
- Sidestil alle forældre i navneloven.

Arv

Arveretligt skal børn være livsarvinger efter alle deres forældre. Arveloven er overordnet formuleret, så der tales om arvelader, arving, børn og forældre. Men den bestemmelse, der referer til mødre og fædre ophav må revideres, så familierne er ligestillede. Nuværende formulering: *Halvdelen af arven tilfalder bedsteforældrene på fædrene side og halvdelen bedsteforældrene på mødre side*. Dette kunne ændres til fx: *Arven fordeles, så forældrene til hver af barnets forældre arver en andel svarende til antallet af barnets forældre*.

- Fortolk arveloven, så et barn er livsarving efter alle sine forældre, og så alle forældre arver efter deres børn.

- Juster arveloven, så den afspejler antallet af forældre.

Assisteret reproduktion

I lov om assisteret reproduktion valgte man en smutvej, da adgang til juridisk kønsskifte uden krav om kastration blev introduceret. Som nævnt ovenfor under sprogbrug indførtes følgende definitioner:

- Kvinde: en person med livmoder eller æggestoksvæv.
- Mand: en person med mindst en testikel.

Herved undgik man at skulle skrive loven om. Men det er utilfredsstillende. En transmand har ikke testikler, og en transkvinde har ikke livmoder og æggestoksvæv. Desuden kan man have fået fjernet de pågældende væv fx som følge af sygdomsbehandling eller ulykke, men forinden have fået lavet kønscelledeposering.

Det er ikke vanskeligt at generalisere sproget. Når der fx står [...] *hvor graviditet hos en kvinde søges etableret på anden måde* [...] kan en kvinde blot udelades. I andre sammenhænge kan skrives *den gravide* eller *den, der skal være gravid*, ligesom der kan skrives *den, hvorfra sæden kommer* eller *sædens ophavsperson* eller evt. *sæddonor*, hvis det er det, vedkommende er.

- Undgå kønnede begreber i lov om assisteret reproduktion.

Det er i dag alene muligt at donere et æg til sin partner, hvis der er medicinsk indikation. Men mange ønsker at gøre brug af muligheden. Årsagen til begrænsningen er den lidt forhøjede risiko for svangerskabsforgiftning. Men ægdonation er muligt i dag, og svangerskabsforgiftning er generelt en kendt komplikation, der kan håndteres. Der synes derfor ikke at være proportionalitet mellem et forbud og de begrænsende faktorer.

Teknisk set er det i bestemmelsen mod dobbeltdonation, at forhindringen ligger:

§ 5. Stammer ægcellen ikke fra den kvinde, der skal føde barnet, og stammer sæden ikke fra hendes partner, må der kun etableres assisteret reproduktion, hvor brug af både doneret sæd og doneret ægcelle er sundhedsfagligt begrundet og enten sæden eller ægcellen er doneret i ikkeanonym form.

Den foreslås ændret til:

§ 5. Stammer ægcellen ikke fra den person, der skal føde barnet, og stammer hverken ægget eller sæden fra vedkommendes partner, må der kun etableres assisteret reproduktion, hvor brug af både doneret sæd og doneret ægcelle er sundhedsfagligt begrundet og enten sæden eller ægcellen er doneret i ikkeanonym form.

Rationalet er her, at ved ægdonation fra den ene partner til den anden, er det stadig halvdelen af arvematerialet, der kommer fra forældrene, og derfor bør det ikke forstås som dobbeltdonation.

- Gør ægdonation til sin partner mulig uden krav om medicinsk indikation.

Et yderligere aspekt ved assisteret reproduktion er spørgsmålet om hivsmittede bøsers adgang til behandling. Da dette er relateret til et EU-direktiv, oplystes det i den følgende sektion. Under forudsætning af direktivets revidering, skal lov om assisteret reproduktion og reglerne om homolog insemination formuleres således, at to personer, der ønsker af få et barn sammen under anvendelse af egne kønsceller, kan behandles efter samme regler som et par.

- To personer, der ønsker at få et barn sammen under anvendelse af egne kønsceller, skal behandles efter samme regler som par. (Forudsætter ændring i EU-direktiv)

Forhold til udlandet

Anerkendelse af forældreskab

Problemet med ikke-ankendelsen af udenlandsk registreret forældreskab betyder, at forældrepar ved flytning til Danmark kan opleve, at den enes forældreskab annulleres. Som beskrevet ovenfor har den Europæiske Menneskerettighedsdomstol afgjort en sag og tillige givet en vejledende udtalelse, som kræver, at forældrenes opholdsland skal anerkende deres forældreskaber.

Det er ikke til barnets bedste, at Danmark nægter at anerkende de personer, som opfostrer barnet, og slet ikke, når den fødende, i den jurisdiktion hvor barnet er undfanget, heller ikke er juridisk forælder.

Samtidig har EU-kommissionen¹⁹ og Europa-Parlamentet²⁰ fokus på at sikre regnbuefamiliers fri bevægelighed.

Vi ser i dag regnbuefamilier, der flytter til Danmark, som ikke får anerkendt forældreskaber, der er anerkendt i et andet EU-land. Det er LGBT komiteens opfattelse, at Danmark her burde være en del af løsningen og ikke en del af problemet. Vi har skrevet til socialministeren derom²¹.

- Danmark må ændre sin praksis med ikke at anerkende juridiske forældreskaber, der er anerkendt i EU og andre jurisdiktioner.
- Danmark må gøre det muligt at registrere forældrene til et barn, der er blevet til ved svangerskabsdonation et sted, hvor det er lovligt.

Hivsmittede bøsers adgang til assisteret reproduktion

Som beskrevet ovenfor i sektion I findes en særlig formulering i vævsdirektivet, som siger, at hvis en mand og en kvinde ønsker assisteret reproduktion, vil han blive betragtet som (ekstern) sæddonor, med mindre de to erklærer at stå i et intimt fysisk forhold til hinanden. Konsekvensen er, at bøsers, der ønsker at få børn, betragtes som donorer og ikke som partnere.

En hivsmittet er udelukket fra at være donor, og dermed vil vedkommende ikke være i stand til at få et barn under anvendelse af egne sædceller – selvom det teknisk set ville være uhyre enkelt. En ikke-hivsmittet kan godt være donor, men i praksis skal sæden så nedfryses, hvilket kan påvirke sædkvaliteten væsentligt i forhold til almindelig insemination.

Vævsdirektivet er under revision. Det er derfor afgørende vigtigt, at Danmark arbejder på at sikre, at denne diskrimination ikke videreføres.

- Danmark skal arbejde målrettet på at få ændret formuleringen i EU's vævsdirektiv (artikel 1 b) om, at man skal erklære at stå i et intimt, fysisk forhold til hinanden, hvis ikke manden skal betragtes som sæddonor.

¹⁹ En Union med lige muligheder: Strategi for ligestilling af LGBTIQ-personer 2020-2025 [COM(2020) 698 final](<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0698&from=EN>)

²⁰ Obstacles to the free movement of rainbow families in the EU ([https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/671505/IPOL_STU\(2021\)671505_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/671505/IPOL_STU(2021)671505_EN.pdf))

²¹ Anerkendelse af forældreskab registreret i udlandet (<https://komiteen.dk/?p=1103>)

APPENDIKS A

Samlet oversigt over anbefalinger

Grundændringen

Børneloven

- Bevar *pater est*-reglen.

- Gør det muligt for to, tre eller fire personer at afgive en omsorgs- og ansvarserklæring og således blive identificere som intentionelle forældre.

- Anvend *forælder* i stedet for *far*, *mor* og *medmor*.
- Anvend ikke *sæddonor* om en intentionel forælder (§ 27 b).

- Udstræk børnelovens dækningsområde til at omfatte hjemmeinsemination.

- Indfør en generel intentionserklæring, der identificerer de involverede parter og deres roller i form af intentionelle forældre og donorer. Der kan være op til fire intentionelle forældre.
- Intentionserklæringen skal være skriftlig og være indgivet til en offentlig myndighed før befrugtningen.

- Gør altruistisk svangerskabsdonation mulig.
- Formuler *pater est*-reglen således: 'Fødes et barn af en kvinde, der er gift med en mand, anses disse som forældre til barnet.' Samtidig tilføjes en undtagelse for svangerskabsdonation.
- Såfremt altruistisk svangerskabsdonation ikke gøres muligt, må bestemmelsen om den fødende omformuleres til: 'Den person, som føder et barn, der er blevet til ved assisteret reproduktion, anses for forælder til barnet.'

Konsekvensrettelser

CPR-loven

- Opdater CPR-loven – og CPR-systemet – til at kunne håndtere mere end to forældre.

Adoptionsloven

- Revider adoptionsloven, så det er muligt at undlade at kappe båndet til de oprindelige forældre og dermed opnå en familie med mere end to juridiske forældre.
- Overvej at gøre det muligt for mere end to personer at adoptere et barn sammen.
- 2½-årsreglen skal kunne fraviges betingelsesløst i tilfælde af en planlagt familieførelse.
- Gør det muligt for en person at stedbarnsadoptere sin partners barn efter dennes død, ved at lade den anden juridiske forælder kunne give tilsagn til adoption.

Forældreansvarsloven, børnebidragsloven og børnetilskudsloven

- Forældreansvarsloven revideres, så alle forældre har forældremyndighed. Værgemålsloven referer til forældremyndighedsindehaveren, hvorfor alle med forældremyndighed er værger.
- Børnebidragsloven og børnetilskudsloven revideres, så alle forældre er forpligtet på barnets underhold.

Indfødsretsloven

- Revider indfødsretsloven til at referere til *forældre* i stedet for forældreroller.

Barselsloven

- Formuler barselsloven uden brug af kønsspecifikke betegnelser.
- Gør det muligt for alle forældre at kunne dele orloven.

Navneloven

- Formuler navneloven uden brug af kønsspecifikke betegnelser.
- Sidestil alle forældre i navneloven.

Arveloven

- Fortolk arveloven, så et barn er livsarving efter alle sine forældre, og så alle forældre arver efter deres børn.
- Juster arveloven, så den afspejler antallet af forældre.

Lov om assisteret reproduktion

- Undgå kønnede begreber i lov om assisteret reproduktion.
- Gør ægdonation til sin partner mulig uden krav om medicinsk indikation.
- To personer, der ønsker at få et barn sammen under anvendelse af egne kønsceller, skal behandles efter samme regler som par. (Forudsætte ændring i EU-direktiv)

Andet

- Danmark må ændre sin praksis med ikke at anerkende juridiske forældreskaber, der er anerkendt i EU og andre jurisdiktioner.
- Danmark må gøre det muligt at registrere forældrene til et barn, der er blevet til ved svangerskabsdonation et sted, hvor det er lovligt.
- Danmark skal arbejde målrettet på at få ændret formuleringen i EU's vævsdirektiv (artikel 1 b) om, at man skal erklære at stå i et intimt, fysisk forhold til hinanden, hvis ikke manden skal betragtes som sæddonor.

APPENDIKS B

Principskitse for en revideret børnelov

Den følgende principskitse viser en mulig implementering af de ovenstående anbefalinger. Den følger så tæt som muligt den eksisterende lovgivning. Det er kun de essentielle dele, der er medtaget. Med kursiv er indikeret afsnit, som ikke vil adskille sig indholdsmæssigt fra gældende bestemmelser, skønt der vil være grammatiske ændringer som følge af de foreslåede revisioner.

Som det vil fremgå, er der tale om en forenkling af lovgivningen på trods af, at der indføres helt nye strukturer. Principskitsen er opsat som et beslutningstræ, men følger i øvrigt børnelovens opstilling.

En person føder et barn

KAPITEL 1. Registrering af forældreskab ved fødsel

___ Den fødende er en kvinde, der er gift med en mand²²

___ Ægtemanden anses som forælder til barnet

___ Med mindre [*bestemmelser om separation, anmodning om forældreskabssag, mandens død mv.*]

___ Den fødende er en ugift kvinde²³

___ En mand anses som forælder til barnet, hvis han og kvinden sammen erklærer, de vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet

___ Med mindre [*bestemmelser om ægteskab, umyndiggørelse mv.*]

___ og der ikke foreligger en intentionserklæring

___ I situationer, der ikke er omfattet af de foregående bestemmelser²⁴

___ Har den fødende sammen med en, to eller tre personer erklæret, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet, anses disse som forældre til barnet²⁵

___ Bestemmelsen gælder ikke, hvis nogen af parterne er beslægtede, hvis den fødende inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har haft en mandlig ægtefælle uden at være separeret, hvis en part er umyndig eller under værgemål, eller hvis der foreligger en intentionserklæring.

___ Har den fødende sammen med en, to eller tre personer forud for

²² Denne bestemmelse svarer helt til den eksisterende § 1 (*pater est*-reglen). Her anvendes kønnede betegnelser for at opretholde en sprogbrug tæt på den eksisterende formulering. Det fremgår implicit, at den fødende ikke kan være en transkvinde, da hun i så fald ikke ville kunne føde et barn, og ikke kan være en transmand, da hun er en kvinde.

²³ Denne bestemmelse svarer helt til den eksisterende § 2 (erklæringsmodellen). Med denne og den foregående bestemmelse opretholdes ånden i børneloven af 2002. Der er dog tilføjet en undtagelsesbetingelse, således en intentionserklæring vil gå forud for denne bestemmelse. Bestemmelserne gælder alene for par af modsat køn.

²⁴ Altså *pater est*-reglen og den almindelige erklæringsbestemmelse (omsorgs- og ansvarserklæringen)

²⁵ Der er tale om en udvidet erklæringsmodel, som dels udvider antallet af parter, dels bruger ukønnede formuleringer. Det sidste betyder, at bestemmelsen også omfatter par, hvor en transmand føder et barn.

befrugtningen gennem en intentionserklæring givet samtykke til befrugtningen, vil de, der i intentionserklæringen har erklæret, at de vil være forældre til barnet, anses som forældre til barnet. Erklæringen skal være skriftlig.²⁶

Bestemmelsen gælder ikke, hvis nogen af parterne er beslægtede, hvis den fødende inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har haft en mandlig ægtefælle uden at være separeret, eller hvis en part er umyndig eller under værgemål.

Den fødende og den eller de, der anses som forældre til barnet registreres af personregisterføreren i forbindelse med registreringen af fødslen.

KAPITEL 2. Sag om forældreskab

Inden barnets fødsel kan forældreskabssag startes af den fødende eller Familieretshuset.²⁷

Er forældreskab registreret efter kapitel 1 eller anerkendt af Familieretshuset, kan sag inden 6 måneder efter barnets fødsel rejses af en forælder eller barnets værge. [+ dødsbobestemmelse]²⁸

En person, som har haft et seksuelt forhold til eller med sin sæd har medvirket ved hjemmeinsemination med den fødende i den periode, hvor den fødende blev gravid, har ret til at få prøvet, om vedkommende er forælder til barnet.²⁹

Er en mand registreret som forælder efter [pater est-reglen og den almindelige erklæringsmodel], kan der ikke rejses forældreskabssag efter stk. 1.³⁰

[Yderligere bestemmelser om sagens begyndelse og behandling.]

En, to eller tre personer kan anerkende forældreskab til et barn, hvis disse og den fødende erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. [Undtagelser om ægteskab, seksuelle forhold, hjemmeinsemination og assisteret reproduktion.]³¹

Omsorgs- og ansvarserklæringen kan suppleres med en erklæring fra en person om, at vedkommendes kønsceller er anvendt til befrugtningen, og at vedkommende ikke skal være forælder til barnet.³²

²⁶ Dette er en ny bestemmelse, som indfører en generel intentionserklæringsmodel. I dag kendes intentionserklæringer (samtykke- og forældreskabserklæringer) fra assisteret reproduktion, men med nærværende formulering omfattes tillige hjemmeinsemination, som dermed – korrekt – løftes ud af kapitlet om assisteret reproduktion. Ikke alle, der samtykker til behandlingen, skal erklære sig som forældre. Dette er for at muliggøre kønscelledonation fra en kendt donor.

²⁷ Alene sprogligt revideret i forhold til eksisterende bestemmelse.

²⁸ Generaliseringen omfatter alle forældre.

²⁹ I bestemmelsen er hjemmeinsemination indsat specifikt, da der, set udefra, ikke er forskel på hjemmeinsemination og samleje.

³⁰ Bestemmelsen er en videreførsel af den eksisterende bestemmelse for par af modsat køn.

³¹ Generalisering af den almindelige omsorgs- og ansvarserklæringsbestemmelse (§ 14)

³² En sådan erklæring kan ikke stå alene, men alene være et supplement til en omsorgs- og ansvarserklæring med mindst to personer. Dette er for at undgå, fx at mænd kan undslå sig forældreskab ved opstået uønsket graviditet. Erklæringen skal fx give regnbuefamilier, hvor en person har ageret sæddonor uden ønske om at blive forælder, en mulighed for at få registreret de rigtige forældreskaber fra barnets fødsel. Løsningsmodellen skal hjælpe familier, som af uopmærksomhed ikke har fået afgivet en intentionserklæring.

[KAPITEL 3 og 4. Procedure for forældreskabssager]

KAPITEL 5. Forældreskab ved assisteret reproduktion

— Er en kvinde, der er gift med en mand eller har en mandlig partner blevet behandlet med assisteret reproduktion af en sundhedsperson eller under en sundhedspersons ansvar, anses manden som barnets forælder, hvis han har givet samtykke til behandlingen og barnet må antages at være blevet til ved denne. Samtykket skal være skriftligt og indeholde en erklæring om, at manden skal være barnets forælder.³³

— Foreligger en intentionserklæring, kan en part heri behandles med assisteret reproduktion af en sundhedsperson eller under en sundhedspersons ansvar, og under anvendelse af sæd fra en anden part i intentionserklæringen. De, der ifølge intentionserklæringen har erklæret, at de vil være forældre til barnet, anses som forældre til barnet. Stk. 1 gælder ikke for personer omfattet af [foregående paragraf].³⁴

— Medmindre andet følger af [de to foregående paragraffer], anses en sæddonor ikke som forælder til et barn, der med vedkommendes sæd er blevet til ved assisteret reproduktion, hvis sæden er doneret til et vævscenter, der distribuerer sæd, en sundhedsperson eller en person, der arbejder under en sundhedspersons ansvar.³⁵

— I sager, der ikke er omfattet af [de foregående tre paragraffer], anses en sæddonor som forælder til et barn, der med dennes sæd er blevet til ved assisteret reproduktion, medmindre sæden er anvendt uden dennes viden eller efter dennes død, jf. dog stk. 2.³⁶

— Stk. 1 gælder ikke, hvis sæddonor har afgivet en supplerende samtykkeerklæring til en omsorgs- og ansvarserklæring, jf. [kapitel 2].

³³ Svarer til den eksisterende § 27, stk. 1, men kun for par af modsat køn. Par af samme køn omfattes i stedet af efterfølgende paragraf.

³⁴ Bestemmelsen dækker de eksisterende §§ 27, stk. 1 (for par af samme køn) og 27 a og 27 b. Hermed udgår medmor som særskilt retsinstitut. Den udvider samtidig disse bestemmelser til at omfatte mere end to forældre, ligesom den omfatter kendte donorer. Kun de parter i intentionserklæringen, som erklærer, de skal være forældre, vil anses som forældre.

³⁵ Dette er en videreførsel af § 28. Den sikrer, at en donor, der med frigivelse af visse oplysninger kan identificeres – fx ved profilering eller ved, at barnet som voksen får mulighed for at få oplyst donors identitet – ikke kan udlægges som forælder.

³⁶ Dette er en generalisering af den eksisterende § 27 c.

APPENDIKS C

Anerkendelse af udenlandsk registreret forældreskab

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol er i 2019 kommet med en vejledende udtalelse³⁷ om anerkendelse af forældreskaber, hvor et barn er blevet til ved svangerskabsdonation (surrogatmoderskab) i udlandet.

I forbindelse med udarbejdelsen af udtalelsen har domstolen udført en sammenligning af lovgivningen i 43 lande. Det er ikke hele analysen, der er tilgængelig i udtalelsen, men ud fra udtalelsen er det muligt at opstille nedenstående tabel. Summerne i de første tre linjer kan uddrages, mens der på landeniveau kun kan uddrages de med 'Ja' og 'Nej' anførte oplysninger.

Som det fremgår, anerkender godt halvdelen af landene fødselsattester fra udlandet, eller anerkender på anden vis forældrene. Det sker på trods af, svangerskabsdonation er ulovligt i de fleste af landene.

Danmark var ikke en del af analysen, men Danmark anerkender ikke udenlandsk registrerede forældreskaber efter svangerskabsdonation.

---

³⁷ Advisory opinion concerning the recognition in domestic law of a legal parent-child relationship between a child born through a gestational surrogacy arrangement abroad and the intended mother. Requested by the French Court of Cassation, 10 April 2019 (<http://hudoc.echr.coe.int/spa?i=003-6380464-8364383>)

Oplysninger uddraget af EMRDs vejledende udtalelse. Landesektionen er ufuldstændigt udfyldt.

<i>Antal lande fordelt efter forbud eller ikke forbud mod svangerskabsdonation</i>	Svangerskabsdonation forbudt	Juridisk anerkendelse af far	Juridisk anerkendelse af mor	Anerkendelse af udenlandsk fødselsattest	Mulighed for adoption	Mulighed for anerkendelse ved retten (andet end adoption)
Tilladt/Tolereret	19*	19	12	16	5	19
Forbudt	24	12	7	7	12	9
Total	43	31	19	23	17	28
<i>*Tilladt: 9, tolereret: 10</i>						
Land						
Finland	Ja		Ja	Ja	Ja	
Norge	Ja		Ja	Ja	Ja	
Sverige	Ja		Ja		Ja	
Island	Ja			Ja	Ja	
Belgien	Nej		Ja	Ja	Ja	
Bulgarien	Ja				Ja	
Cypern						
Estland	Ja				Ja	
Grækenland	Nej		Ja	Ja		
Irland						
Italien						
Kroatien	Ja				Ja	
Letland						
Litauen						
Luxembourg	Ja		Ja		Ja	
Malta	Ja			Ja		
Nederlandene	Nej		Ja	Ja	Ja	
Polen	Nej			Ja		
Portugal	Nej			Ja	Ja	
Rumænien	Nej			Ja		
Slovakiet	Ja					
Slovenien			Ja		Ja	
Spanien	Ja		Ja		Ja	
Tjekkiet	Nej		Ja		Ja	
Tyskland	Ja		Ja	Ja	Ja	
Ungarn						
Østrig	Ja			Ja		
Andorra	Nej		Ja	Ja		
Liechtenstein						
Monaco						
Storbritannien	Nej		Ja	Ja		
Albanien	Nej		Ja	Ja	Ja	
Bosnien-Herzegovina						
Montenegro						
Nordmakedonien	Nej			Ja		
Serbien						
Armenien	Nej		Ja	Ja		
Azerbajjan	Nej		Ja	Ja		
Georgien	Nej		Ja	Ja		
Moldova	Nej			Ja		
Rusland	Nej		Ja	Ja		
Tyrkiet	Ja			Ja	Ja	
Ukraine	Nej		Ja	Ja		

APPENDIKS D

Kønnet sprogbrug i eksisterende familieretlig lovgivning

I forbindelse med en retssag om en transmands forældreskab udarbejdede nærværende forfatter en analyse af familieretten³⁸ for at kunne fastslå, at han skulle registreres som far til sit barn. Som en del af analysen gennemførtes en identifikation af de mange typer af forældreskab, som dansk lovgivning de facto opererer med, ligesom der blev lavet en liste af eksempler for at illustrere, hvordan disse anvendes. Denne del af analysen bringes nedenfor.

Formålet med at indsætte dette som et appendiks her er at illustrere hvor overmåde kompleks lovgivningen bliver, hvis man opretholder kønnet sprogbrug. Som beskrevet i nærværende kompendium er det helt unødvendigt at videreføre denne kompleksitet, og der kan opnås en betydelig forenkling i lovgivningen ved blot at tale om forældre og forældreskab.

Juridisk køn

- *Juridisk mand*: En person, der i cpr-registret står opført som mand.
  - Køn tillagt ved fødslen
  - Køn valgt ved juridisk kønsskifte
- *Juridisk kvinde*: En person, der i cpr-registret står opført som kvinde.
  - Køn tillagt ved fødslen
  - Køn valgt ved juridisk kønsskifte

Juridisk partnerkøn

- *Mandlig juridisk partner*
  - Juridisk mand i ægteskab eller registreret partnerskab
  - Juridisk mandlig, ugift partner (eksempelvis i børneloven)
- *Kvindelig juridisk partner*
  - Juridisk kvinde i ægteskab eller registreret partnerskab
  - Juridisk kvindelig, ugift partner (eksempelvis i børneloven)

Juridisk forælderkøn (forældreskab, medforældreskab)

- *Mandlig juridisk forælder*

³⁸ <https://panbloggen.wordpress.com/2017/11/24/landsretsdom-transmand-er-far/>

- Den, der efter børneloven er far ved ægteskab, anerkendelse eller dom
- Den juridiske mand, der ved adoption har overtaget et mandligt eller kvindeligt juridisk forælderskab
- Den juridiske mand, der ved stedbarnsadoption af barn med én juridisk forælder, skaber et juridisk forælderskab
- *Kvindeligt juridisk forælder*
  - Den, der efter børneloven er mor, dvs. den, der har født barnet
  - Den juridiske kvinde, der ved adoption har overtaget et mandligt eller kvindeligt juridisk forælderskab
  - Den juridiske kvinde, der ved stedbarnsadoption af barn med én juridisk forælder, skaber et juridisk forælderskab
- *Kvindeligt juridisk medforælder*
  - Den, der efter børneloven er medmor ved ægteskab, anerkendelse eller dom

Reproduktivt køn (genetisk ophav, fødselsforælder)

- *Mandligt genetisk ophav:* Den, hvis sæd er indgået ved undfangelse
- *Kvindeligt genetisk ophav:* Den, hvis æg er indgået ved undfangelse
- *Kvindeligt fødselsforælder:* Den juridiske kvinde, der gennemfører svangerskab og føder barnet
- *Mandlig fødselsforælder:* Den juridiske mand, der gennemfører svangerskab og føder barnet

Juridisk intentionsforælderkøn

- Mandlig intentionsforælder: Den juridiske mand, der ved samtykke giver sin partner ret til at modtage assisteret reproduktion og dermed kan tillægges juridisk mandligt forælderskab (faderskab) ved ægteskab, anerkendelse eller dom.
- Kvindeligt intentionsforælder: Den juridiske kvinde, der ved samtykke giver sin partner ret til at modtage assisteret reproduktion og dermed kan tillægges kvindeligt juridisk medforælderskab (medmoderskab) ved ægteskab, anerkendelse eller dom.

Med dette vokabular kan familiedannelser diskuteres mere præcist.

Eksempler

Eks. 1: En cisman og en ciskvinde får et barn sammen ved samleje (majoritetsbefolkningen)

	Fødende forælder (Kvinde)	Ikkefødende forælder (Mand)
Juridisk køn	K	M
Juridisk partner	K	M
Intentionsforælder	-	-
Genetisk ophav	K	M

Fødselsforælder	K	
Juridisk forælder	K	M
Juridisk medforælder		-

Eks. 2: Et par bestående af to ciskvinder får et barn sammen under anvendelse af anonym sæddonation

	Fødende forælder (Kvinde)	Ikkefødende forælder (Kvinde)
Juridisk køn	K	K
Juridisk partner	K	K
Intentionsforælder	-	K
Genetisk ophav	K	-
Fødselsforælder	K	
Juridisk forælder	K	-
Juridisk medforælder		K

Eks. 3: En person, der har gennemført juridisk kønsskifte til mand, får et barn med en kvinde ved anvendelse af donorsæd

	Fødende forælder (Kvinde)	Ikkefødende forælder (Transmand)
Juridisk køn	K	M
Juridisk partner	K	M
Intentionsforælder	-	M
Genetisk ophav	K	-
Fødselsforælder	K	
Juridisk forælder	K	M
Juridisk medforælder		-

Eks. 4: En transmand, der har gennemført juridisk kønsskifte får et barn med en mand ved anvendelse af dennes sæd og egne æg og egen livmoder

	Fødende forælder (Transmand)	Ikkefødende forælder (Mand)
Juridisk køn	M	M
Juridisk partner	M	M
Intentionsforælder	-	(M)
Genetisk ophav	K	M
Fødselsforælder	M	
Juridisk forælder	K	M
Juridisk medforælder		-

Det vil formentligt kræve fertilitetsbehandling, og i så fald vil den ikkefødende forælder skulle give samtykke. Efter børneloven er den fødende forælder at betragte som mor.

Eks. 5: En transkvinde får et barn med en kvinde under anvendelse af egen opbevaret sæd

	Fødende forælder (Kvinde)	Ikkefødende forælder (Transkvinde)
Juridisk køn	K	K
Juridisk partner	K	K
Intentionsforælder	-	K
Genetisk ophav	K	M
Fødselsforælder	K	
Juridisk forælder	K	-
Juridisk medforælder		K

14. juni 2021
ISBN 978-87-971447-2-5

Citeres som:
LGBT komiteen: Kompendium i inkluderende familieret, Søren
Laursen (2021)

komiteen.dk

